

Sygn. akt IV U 120/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 kwietnia 2017r.

Sąd Okręgowy w Elblągu Wydział IV Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Tomasz Koronowski

Protokolant: st. sekr. sądowy Anna Tomaszewska

po rozpoznaniu w dniu 26 kwietnia 2017r. w Elblągu na rozprawie

sprawy z odwołania R. Z.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

z dnia 18 listopada 2016r. znak: (...)

o emeryturę

I. zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje wnioskodawcy R. Z. prawo do emerytury od dnia 10 listopada 2016r.;

II. nie stwierdza odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

Sygn. akt IV U 120/17

UZASADNIENIE

Ubezpieczony R. Z. zakwestionował decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w O. z dnia 18 listopada 2016r., znak (...), którą to pozwany odmówił mu prawa do emerytury. W odwołaniu skarżący wniósł o przesłuchanie wskazanych świadków, którzy wykonywali pracę na takich samych stanowiskach jak skarżący i na podstawie takich samych dokumentów uzyskali prawo do emerytury.

Pozwany organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie wniósł o oddalenie odwołania. Powołując się na art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie: Dz.U. z 2016r., poz. 887 ze zmianami, dalej: ustawa emerytalna) i rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983r., Nr 8, poz. 43 ze zmianami, dalej także: rozporządzenie RM z lutego 1983r.), pozwany wskazał, że skarżący ukończył wiek 60 lat oraz złożył wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku Otwartego Funduszu Emerytalnego, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa, wykazał on także na dzień 1 stycznia 1999r. 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Ubezpieczony nie udowodnił jednak 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Pozwany nie uwzględnił wnioskodawcy do okresu 15 lat pracy w warunkach szczególnych okresu zatrudnienia na stanowisku piekarza w Gminnej Spółdzielni (...) w D. w okresie od 1 września 1971r. do 28 maja 1976r. oraz w Spółdzielni (...) w P. od 29 maja 1976r. do 31 grudnia 1998r.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Skarżący R. Z. urodził się w dniu (...), zatem w dniu (...) 2016r. ukończył 60 lat. W dniu 24 maja 2016r. wystąpił do organu rentowego z wnioskiem o przyznanie prawa do emerytury. Decyzją z dnia 29 czerwca 2016r. pozwany odmówił wnioskodawcy prawa do emerytury z powodu tego, iż przystąpił on do Otwartego Funduszu Emerytalnego i nie złożył oświadczenia o przekazaniu środków zgromadzonych na rachunku w OFE na dochody budżetu państwa, a także nie udowodnił 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Wnioskodawca zaskarżył powyższą decyzję, jednakże wyrokiem z dnia 7 października 2016r. Sąd Okręgowy w Elblągu oddalił odwołanie.

Ubezpieczony wystąpił z kolejnym wnioskiem o emeryturę w dniu 10 listopada 2016r. składając jednocześnie wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na OFE, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa. Zaskarżoną decyzją z dnia 18 listopada 2016r. organ rentowy odmówił wnioskodawcy prawa do emerytury, ponieważ nie udowodnił on 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Organ rentowy podniósł, że przedłożone świadectwo pracy w warunkach szczególnych zawiera błędną podstawę prawną – przepis resortowy.

(bezsporne, nadto wnioski i decyzje w aktach ZUS, wyrok w aktach IV U 941/16)

Ubezpieczony zatrudniony był od dnia 1 września 1971r. do 28 maja 1976r. w Gminnej Spółdzielni (...) w D. na stanowisku piekarza. Skarżący po zakończeniu nauki w szkole podstawowej rozpoczął naukę w szkole zawodowej, której to jednak nie ukończył. Przerwał naukę w drugiej klasie i wówczas rozpoczął przyuczenie do zawodu piekarza piecowego. Przez 3 lata pracę wykonywał pod dozorem, nie brał odpowiedzialności za wykonywane czynności. Następnie samodzielnie wykonywał czynności piekarza.

(świadectwo pracy k. 9 pliku emerytalnego z maja 2016r., dokumenty z akt osobowych koperta k.31, nadto wyjaśnienia skarżącego z rozprawy z dnia 26 kwietnia 2016r.)

Następnie w okresie od 29 maja 1976r. do dnia 3 września 2001r. pracował jako piekarz w Spółdzielni (...) w P.. W trakcie tego zatrudnienia odbył zasadniczą służbę wojskową w okresie od 28 kwietnia 1978r. do 11 kwietnia 1980r. Jako piekarz piecowy zajmował się obsługą pieca – palił w nim. Otrzymywał wyrobione ciasto i zajmował się wypiekiem pieczywa, czyli wkładał je do pieca, wyjmował, dbał o prawidłowy wypiek. W zakładzie pracy był jeden piec, ale praca była zorganizowana zmianowo, w systemie ciągłym, zatem zatrudnionych było trzech piecowych, na trzy zmiany, każda po 8 godzin. Wnioskodawca zatrudniony był na pełen etat. Nie zdarzyło, aby zastępował innego pracownika spoza piekarzy, gdyż na jednej zmianie w piekarni było z reguły 3 – 4 piekarzy, ale tylko jeden piecowy. W okresie zatrudnienia skarżący nie korzystał z urlopu bezpłatnego, nie miał dłuższych przerw w pracy.

(świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach k. 7, kopia książeczki wojskowej k. 11-14 pliku emerytalnego z maja 2016r., dokumenty z akt osobowych k.34-35, nadto wyjaśnienia skarżącego i zeznania świadków Z. T. i W. U. z rozprawy z dnia 26 kwietnia 2017r.)

Sąd zważył, co następuje:

W ocenie Sądu odwołanie zasługiwało na uwzględnienie.

Na wstępie należy przybliżyć przepisy prawa, które mają zastosowanie w niniejszej sprawie, co pozwoli następnie omówić tylko okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia.

Z art. 184 ustawy emerytalnej wynika, iż ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli, po pierwsze, okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz, po drugie, okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27, tj. w niniejszej sprawie wynoszący 25 lat. Przy tym emerytura taka przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia

wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu. Stosownie do powołanego w części wstępnej uzasadnienia §4 rozporządzenia RM z lutego 1983r. pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla mężczyzn oraz ma wymagany okres zatrudnienia,

w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Zgodnie z §2 ust. 1 tego rozporządzenia, okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu, są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku.

Ubezpieczony bezspornie ukończył 60 lat, złożył w dniu 10 listopada 2016r. wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na koncie Otwartego Funduszu Emerytalnego, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa oraz udowodnił na dzień 1 stycznia 1999r. 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Spór ograniczał się zatem do tego, czy ubezpieczony legitymuje się stażem 15 lat pracy w warunkach szczególnych na dzień 1 stycznia 1999r.

W tym miejscu należy podkreślić, że postępowanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych jest postępowaniem cywilnym, które cechuje się kontrydiktoryjnością. Oznacza to, iż strony wywodzące z określonych faktów skutki prawne obowiązane są te fakty udowodnić (art. 232 kpc). Strona zobowiązana przez Sąd do zgłoszenia twierdzeń i złożenia dowodów na ich poparcie, która takiego zobowiązania nie wykonuje, godzi się z rozstrzygnięciem mającym u podstawy orzekania tylko te dowody, które znajdowały się w dyspozycji Sądu. Sąd prowadzi postępowanie w takim zakresie, w jakim zostanie ono zainicjowane przez strony. Ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne (art. 6 kc), w niniejszej sprawie na ubezpieczonym.

Po przeprowadzeniu postępowania dowodowego zasadne było przyjęcie, że skarżący legitymuje się stażem 15 lat pracy w warunkach szczególnych przed 1999r.

Skarżący wyjaśnił, że po ukończeniu szkoły podstawowej rozpoczął naukę w szkole zawodowej, ale nie ukończył drugiej klasy i przerwał edukację. Zatrudniony został w Gminnej Spółdzielni (...) w D. celem przyuczenia do zawodu piecowego. Jest to jedno ze stanowisk piekarza. Ubezpieczony zajmował się wszystkimi czynnościami związanymi z wypiekiem pieczywa, ale w okresie trzyletniego przyuczenia wszystkie czynności wykonywał pod nadzorem wykwalifikowanego piecowego. W D. pracował w okresie od dnia 1 września 1971r. do 28 maja 1976r.

W ocenie Sądu zasadnicze znaczenie w niniejszej sprawie miało wykazanie, czy wnioskodawca świadczył pracę w warunkach szczególnych na stanowisku piekarza w Spółdzielni (...) w P. w okresie od 29 maja 1976r. do dnia 3 września 2001r., bowiem bez udowodnienia tego okresu zatrudnienia nie spełniłby on przesłanki 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Skarżący wyjaśnił, że w P. praca odbywała się w systemie ciągłym, na trzy zmiany. Zatrudnionych było trzech piecowych, a ubezpieczony był jednym z nich. Pracował on po 8 godzin dziennie, w okresie zatrudnienia nie korzystał z urlopu bezpłatnego ani nie miał żadnych innych dłuższych przerw w zatrudnieniu, oprócz służby wojskowej, którą odbył w latach 1978 – 1980. Jak wyjaśnił skarżący i zeznali zgodnie powołani w sprawie świadkowie Z. T. i W. U., których to zeznaniom Sąd dał wiarę, skarżący zajmował się obsługą pieca piekarniczego. Był to piec opalany węglem, zatem piecowy musiał palić w piecu. Zajmował się wkładaniem i wyciąganiem z pieca pieczywa, dbał o jego prawidłowy wypiek. Skarżący nie zastępował innych pracowników Spółdzielni poza piekarzami.

Organ rentowy w zaskarżonej decyzji podniósł, że wnioskodawca przedłożył wprawdzie świadectwo wykonywania pracy w warunkach szczególnych w okresie zatrudnienia w Spółdzielni w P., jednakże w zaświadczeniu tym błędnie wskazano przepisy resortowe określające wykonywanie pracy w warunkach szczególnych. Dlatego też należy przypomnieć, że zgodnie z § 2 ust. 2 rozporządzenia RM z lutego 1983r. okresy pracy m.in. w warunkach szczególnych stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w odpowiednim świadectwie, jednak świadectwo takie bądź jego brak nie jest jednak bezwzględnie przesłanką ani do zaliczenia, ani do niezaliczenia danej pracy jako wykonywanej w szczególnych warunkach.

Decydujące znaczenie ma zawsze fakt rzeczywistego wykonywania pracy w szczególnych warunkach, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. W sądowym postępowaniu odwoławczym możliwe jest ustalenie charakteru pracy także w oparciu o inne dowody niż świadectwo z zakładu pracy, nawet jeśli pracownik go nie posiada, bądź przedkłada świadectwo nieodpowiadające określonej w przepisie formie. Takie stanowisko zaprezentował Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 27 maja 1985r. (sygn. akt III UZP 5/85) stwierdzając, że w postępowaniu odwoławczym w sprawach o świadczenia emerytalno – rentowe dopuszczalne jest przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków na okoliczność zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, jeżeli zainteresowany wykaże, że nie może przedstawić zaświadczenia zakładu pracy z powodu likwidacji zakładu pracy lub zniszczenia dokumentów dot. takiego zatrudnienia. Przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków nie jest dopuszczalne w postępowaniu przed organem rentowym.

Należy wskazać, że stwierdzenie (bądź nie) przez zakład pracy okresu zatrudnienia w warunkach szczególnych nie ma charakteru wiążącego i podlega kontroli sądu. Świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach oraz zwykle świadectwa pracy nie są dokumentami urzędowymi w rozumieniu art. 244 § 1 i 2 kpc, gdyż podmiot wydający to świadectwo nie jest organem państwowym ani organem wykonującym zadania z zakresu administracji państwowej. Tylko dokumenty wystawione przez te organy stanowią dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone. Natomiast omawiane świadectwa traktuje się w postępowaniu sądowym, jako dokumenty prywatne w rozumieniu art. 245 kpc, które stanowią dowód tego, że osoba, która je podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Dokument taki podlega kontroli zarówno, co do prawdziwości wskazanych w nim faktów, jak i do prawidłowości wskazanej podstawy prawnej.

W ocenie Sądu skarżący udowodnił, że w okresie zatrudnienia w P. w okresie od 29 maja 1976r. do 3 września 2001r. świadczył pracę w warunkach szczególnych na stanowisku piekarza stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Potwierdzają to zeznania powołanych w sprawie świadków, którzy w spornym okresie także świadczyli pracę jako piecowi w Spółdzielni w P.. Zeznania te są spójne i wzajemnie się uzupełniają. Także ze zgromadzonej w sprawie dokumentacji pracowniczej z omawianego okresu zatrudnienia, wprawdzie skąpej, bo składającej się z kopii umowy o pracę i zaświadczenia z dnia 31 sierpnia 2001r. wykonywania pracy w szczególnych warunkach, wynika, że skarżący pracował jako piekarz.

Odnosząc się natomiast do podstawy prawnej ze świadectwa wykonywania pracy w warunkach szczególnych wystawionego przez pracodawcę, należy wyjaśnić, że skoro art. 184 ust. 1 ustawy emerytalnej odwołuje się do przepisów dotychczasowych, to obowiązujące w tym zakresie i przywoływane już kilkakrotnie rozporządzenie RM z lutego 1983r., wydane zostało w oparciu o delegację z art. 55 ustawy z dnia 14 grudnia 1982r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zmianami), w którym Radzie Ministrów powierzono w szczególności określenie rodzaju prac lub stanowisk pracy oraz warunków, na podstawie których osobom m.in. zatrudnionym w szczególnych warunkach przysługuje prawo do emerytury w niższym wieku. Wprawdzie wobec tego za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników stale zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia (art. 53 ust. 2 tej samej ustawy z dnia 14 grudnia 1982r. i tożsama regulacja w obecnie obowiązującym art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej), jednak jednocześnie tylko tych pracowników, którzy wykonują rodzaj prac lub zajmują stanowiska pracy określone w przywołanym wyżej rozporządzeniu RM z lutego 1983r. W wykazie A, stanowiącym załącznik do wspomnianego rozporządzenia, w dziale X „W rolnictwie i przemyśle rolno - spożywczym” wymienia się pod poz. 11 prace przy wypieku pieczywa. Natomiast przepisy resortowe, na które powołał się w decyzji organ rentowy, mają charakter informacyjny, techniczno – porządkujący, uściślający. Taki wykaz resortowy ułatwia identyfikację określonego stanowiska pracy jako stanowiska pracy w szczególnych warunkach – w szczególności, jeśli w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia RM z lutego 1983 r. nie wymienia się konkretnych stanowisk, lecz operuje się pojęciem ogólnym np. prace przy wypieku pieczywa. Innymi słowy, zarządzenia resortowe mogą mieć znaczenie jedynie w sferze dowodowej. Z faktu, że właściwy minister, kierownik urzędu centralnego czy centralny związek spółdzielczy w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych ustalił w podległych i nadzorowanych zakładach pracy, że dane stanowisko

pracy jest stanowiskiem pracy w szczególnych warunkach, może płynąć domniemanie faktyczne, że praca na tym stanowisku w istocie wykonywana była w takich warunkach i odwrotnie, brak konkretnego stanowiska pracy w takim wykazie może – w kontekście całokształtu ustaleń faktycznych - stanowić negatywną przesłankę dowodową. Wskazać zresztą należy, iż w wykazie A stanowiącym załącznik do uchwały nr 38 Zarządu (...) Związku Spółdzielni (...) z dnia 11 lipca 1983 r., (a więc w rozpoznawanej sprawie odnoszącym się do pracodawcy skarżącego w spornym okresie), w dziale X – rolnictwo i przemysł rolno-spożywczy, pod pozycją 11 – prace przy wypieku pieczywa – wymienione jest stanowisko piekarza. Stanowisko to jest przykładowo także ujęte w załączniku nr 1 do uchwały nr 64/83 Zarządu Głównego (...) Związku Spółdzielni Rolniczych (...) z dnia 25 lipca 1983 r. w dziale X rolnictwo i przemysł rolno – spożywczy, pod pozycją 11 – prace przy wypieku pieczywa, co wskazywałoby na niemożliwość wykluczenia a priori pracy piekarza jako pracy w szczególnych warunkach. Taka kwalifikacja pracy piekarza w tych jednostkach wynika niewątpliwie z występujących w trakcie jej wykonywania uciążliwości (w szczególności w małych i niezmechanizowanych piekarniach) związanych z niekorzystnymi warunkami mikroklimatycznymi (temperatura na stanowisku pracy), znacznym zakresem ciężkich fizycznych prac ręcznych, pracą wielozmianową, w tym nocną, zapyleniem z powodu pyłów pochodzenia organicznego, głównie mąki.

Z powyższych rozważań wysnuć należy wniosek, że skarżący świadczył pracę stale i w pełnym wymiarze czasu w warunkach szczególnych – na stanowisku piekarza – przez okres znacznie przekraczający wymagane przepisami prawa 15 lat. Zatem na mocy art. 477¹⁴§2 kpc zaskarżona decyzja podlegała zmianie przez przyznanie wnioskodawcy prawa do emerytury od dnia 10 listopada 2016r., tj. od dnia złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku otwartego Funduszu Emerytalnego, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa. Dopiero we wskazanym dniu ubezpieczony spełnił wszystkie niezbędne przesłanki przyznania wnioskowanego prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym (pkt I. wyroku).

Sąd doszedł do przekonania, że wątpliwości organu rentowego co do przyznania wnioskowanego świadczenia były uzasadnione. Zostały one rozwiane dopiero w wyniku przeprowadzonego przed Sądem postępowania dowodowego. Z tego też względu na mocy art. 118 ust. 1a ustawy emerytalnej Sąd nie stwierdził odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (pkt II. wyroku).